

DECORAȚII ȘI BREVETE DIN COLECȚIA MUZEULUI LICEULUI TEORETIC „ION NECULCE” DIN TÂRGU FRUMOS (JUD. IAȘI)

Sever-Petru BOȚAN*, Sergiu-Constantin ENEA**

Prin articolul de față ne propunem să introducem în circuitul științific unele medalii și brevete care se află în colecția Muzeului Liceului Teoretic „Ion Neculce” din Târgu Frumos, jud. Iași. Menționăm că această colecție¹ prezentată aici a fost creată, în mare parte, de profesorul de desen Constantin Mihai în anii '70 ai secolului trecut și a rămas până acum inedită.

1. „Medalia comemorativă rusă a Războiului din 1877-1878” (1878) - Fig. I/1 (a-b)

În colecția muzeului liceului teoretic de la Târgu Frumos, cu numărul de inventar 237/1973, se găsește Medalia comemorativă rusă a Războiului din 1877-1878, în urma căruia Regatul României și-a proclamat independența față de Imperiul Otoman. Această medalie a fost instituită de Țarul Alexandru al II-lea al Rusiei la 17 Aprilie 1878 și asimilată mai apoi medaliilor militare românești, prin Înaltul Decret nr. 2141 din 18 Septembrie 1878². Însemnul era compus din trei clase: 1. Argint, 2. Alamă și 3. Bronz putând fi conferit tuturor militarilor ruși, indiferent de rang, ce luaseră parte la campania sud-dunăreană³. Pentru aliații români, medalia avea o singură clasă și anume cea în bronz.

Medalia are un diametru de 26 mm și o grosime de 2 mm, fiind atașată printr-un inel de o panglică de moar lată de 28 mm și colorată jumătate bleu și cealaltă jumătate portocalie cu dungi negre, similară culorilor Ordinului Sfântul Gheorghe⁴. Pe avers este reprezentată o cruce patriarhală rusă încununată de raze, plasată deasupra semilunii și flancată de anii 1877

* Sever-Petru Boțan, Institutul de Arheologie Iași, din cadrul Academiei Române.

** Sergiu-Constantin Enea, Liceul Teoretic „Ion Neculce” din Târgu Frumos.

¹ Colecția muzeului conține mai ales artefacte arheologice, dar și elemente de etnografie și port popular local, unelte gospodărești, diverse tipuri de arme, colecție numismatică, etc. din zona Târgului Frumos. Profesorul Mihai a pus bazele muzeului în 1968, iar la dezvoltarea și îmbogățirea colecției a contribuit și profesorul Dumitru Boghian începând cu 1979.

² Robert Werlich, *Russian Orders, Decorations and Medals*, Editura Quaker Press, Washington, 1968, p. 55; Aleksandr Kuznetsov, *Ordene i medali Rossii*, Editura Universității din Moscova, Moscova, 1985, p. 146; Ion Safta et alii, *Decorații românești de război 1860-1947*, Editura Universitaria, București, 1993, p. 126.

³ Vezi Robert Werlich, *op. cit.*, p. 55, cu explicații privind atribuirea fiecărei clase în parte.

⁴ Tudor Alexandru Martin et alii, *Onoarea națiunilor*, vol. II. *Ordine și decorații românești din patrimonial Muzeului Național de Istorie a României*, București, 2016, p. 70; Vintilă Ivănceanu et alii, *Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente*, Editura Imprimeria Statului, București, 1927, p. 104. Pentru varianta românească, ordinea culorilor pe panglică era inversă față de cea rusească.

și 1878⁵ în vreme ce pe revers este plasată inscripția HE HAMЪ, / HE HAMЪ, / А ИМЕНИ / ТБОУМУ (Nu pentru noi/nu pentru noi/ci numelui Tău), într-o ghirlandă de dafin⁶.

2. Medalia „Avântul Țării” (1913) - Fig. 1/2 (a-b).

Medalia comemorativă a campaniei din Bulgaria în vremea celui de-al doilea Război balcanic, cunoscută și sub numele de „Medalia Avântul Țării”, a fost instituită prin Decretul regal nr. 6247 din 7 noiembrie 1913 pentru a răsplăti meritele „tuturor militarilor și asimilaților de orice grad, cari au luat parte în campania din 1913 și cari au fost însumați, atașați sau întrebuințați cu diferite însărcinări la corpurile de trupă ori la serviciile militare” (Art. 2)⁷. De asemenea, ea mai putea fi decernată și „funcționarilor civili și persoanelor, cari neapartinând deadreptul oștirii, au fost chemați la un serviciu efectiv și permanent pe lângă armata noastră” (Art. 3)⁸.

Medalia este de formă rotundă (cu un diametru de 35 mm), fiind confecționată din pacfong argintat și atașată de panglică printr-o agățătoare formată din două frunze de laur. Panglica, lată de 35 mm are culoarea albastru-închis, cu două borduri de culoare roșu și galben pe margini⁹. Pe muchia acesteia apar uneori inscripționate literele S, R, O sau C¹⁰.

Pe aversul piesei este reprezentată o acvilă cruciată și încoronată ținând în gheara dreaptă spada și în cea stângă, scepul. Pe pieptul acvilei se află un medalion rotund cu efigia regelui Carol I însoțită de legenda CAROL I – REGE AL ROMÂNIEI. Pe coada acvilei apare o eșarfă cu deviza PACE, iar pe marginea medaliei inscripția: ÎN AMINTIREA ÎNĂLȚĂTORULUI AVÂNT 1913¹¹. Pe revers se găsește ștanțată o scenă reprezentând trecerea armatei române peste Dunăre, pe un pod de vase, și perspectiva munților Balcani cu răsăritul soarelui. Deasupra armatei este reprezentată o figură feminină (zeița Victoria), ținând în mâna dreaptă o ramură de palmier, iar în stânga o coroană de lauri. Pe marginea medaliei este inscripționat textul: „DIN CARPAȚI PESTE DUNĂRE LA BALCANI”¹².

Alte prevederi ale decretului regal de instituire stipulau plasarea pe baretă a acestei medalii comemorative de război „între medalia Apărătorii Independenței și cea Jubiliară” (Art. 9), acordarea brevetelor semnate de Ministrul de Război pentru ofițeri, respectiv comandanții de unitate pentru trupă (Art. 13) dar și faptul că medalia urma să fie distribuită gratuit gradelor inferioare (Art. 14)¹³.

⁵ În ceea ce privește simbolul crucii deasupra semilunii, acesta este de cele mai multe ori interpretat ca o victorie a creștinismului asupra islamului. Totuși, această reprezentare foarte veche apare și pe numeroase turla de biserici în lumea slavă, putând fi asociată la nivel semiotic cu Isus Hristos și Fecioara Maria.

⁶ Această deviză este o traducere din limba latină a unui verset din Psalmul 113 - *Non nobis, non nobis domine, sed nomini tuo da gloriam*, vezi Vintilă Ivănceanu et alii, *op. cit.*, p. 104, nota 1.

⁷ Nicolae Ionescu, *Decorațiunile române. Ordine, cruci și medalii*, Editura C. Sfetea, București, 1915, p. 70; Vintilă Ivănceanu et alii, *op. cit.*, p. 121.

⁸ Nicolae Ionescu, *op. cit.*, p. 70; Vintilă Ivănceanu et alii, *op. cit.*, p. 121; În 1914 medalia a mai fost conferită și drapelelor de regiment, școlilor militare și navelor de război, vezi Ion Safta et alii, *op. cit.*, p. 137.

⁹ Tudor Alexandru Martin et alii, *op. cit.*, p. 130.

¹⁰ Constantin Ciurea, *Decorații România. A. I. Cuza-2010*, Editura Editgraph, Buzău, 2011, p. 52.

¹¹ Ștefan Catone et alii, *România. Decorații 1859-1991*, Editura Prin Cover, București, 1992, p. 24; Ion Safta et alii, *op. cit.*, p. 137.

¹² Ștefan Catone et alii, *op. cit.*, p. 24; Ion Safta et alii, *op. cit.*, p. 137.

¹³ Nicolae Ionescu, *op. cit.*, p. 72-74; Vintilă Ivănceanu et alii, *op. cit.*, p. 122-123.

În colecția muzeului Liceului Teoretic „Ion Neculce” din Târgu Frumos se păstrează alături de medalie și un foarte interesant brevet ce ne indică numele celui căruia i-a fost conferită această distincție (Fig. IV/1). Este vorba despre soldatul Clima Parfimon, contingent 1906, din Regimentul 8 Artilerie, ce a primit brevetul cu numărul 361 din 7 Noiembrie 1913, semnat de locotenent-colonelul Iacob Zadik, viitorul general-erou ce a jucat un rol important în alipirea Bucovinei la Regatul României. O fotografie datată în anul 1918 îl înfățișează pe veteranul Clima Parfimon împreună cu familia sa (Fig. IV/2).

3. „Crucea comemorativă a Războiului din 1916-1918” (1918) - Fig. III - 1

După terminarea Marelui război, Regatul României a instituit o distincție comemorativă prin Decretul regal nr. 1744 din 8 Iulie 1918. Aceasta era oferită „tuturor militarilor și asimilaților de orice grad cari au luat parte la campania 1916–1918 și cari au fost însumați, atașați sau întrebuințați cu diferite însărcinări la corpurile de trupă ori la serviciile militare” (Art. 2), dar și „funcționarilor civili și persoanelor cari neapartținând deadreptul oștirii au fost chemate la un serviciu efectiv și permanent pe lângă armata noastră” (Art. 3)¹⁴.

Decorația reprezenta o cruce din fier cu fond negru (dimensiuni 40 x 40 mm) și extremitățile brațelor de formă romboidală. În mijloc se găsea un medalion circular cu un diametru de 13 mm, ce avea pe avers monograma regelui Ferdinand (două litere F aflate cu coroana regală deasupra) și, pe revers, milesimul 1916/1918¹⁵. Panglica era formată din patru dungii albastru-închis verticale, alternate cu trei dungii verzi. Pe panglică puteau fi atașate o serie de barete metalice pe care erau înscrise numele localităților sau zonele unde au luptat recipienții decorațiilor. Inițial au fost 11 barete: *Ardeal, Cerna, Jiu, Carpați, Oituz, București, Turtucaia, Dobrogea, Mărăști, Mărășești, Tg. Ocna*¹⁶, la care, ulterior, au mai fost adăugate trei noi barete: *Dunărea, 1918, 1919, Siberia, Italia și Tradiție*¹⁷.

Medalia era însoțită de un brevet acordat în numele regelui și semnat, după caz, de Ministrul de Război sau ofițerii comandanți de brigadă și regiment (Art. 13)¹⁸.

În colecția muzeului liceului de la Târgu Frumos se află trei asemenea decorații, dar și două brevete. Prima piesă are atașate șase barete: *Mărășești, 1918, Târgul Ocna, Oituz, București și Dunărea* (Fig. I/3), a doua are baretele *Mărășești și Târgul Ocna* (Fig. I/4), iar a treia piesă – *Ardeal și Oituz* (Fig. I/5). Primul brevet a fost acordat soldatului Roman C. Ioan din Regimentul 3 Grăniceri, cu baretele *Târgul Ocna, 1918 și 1919* (Fig. III/1). Ultimele două barete ale acestuia se păstrează greșit atașate pe Medalia Victoriei ce a fost conferită aceluiași militar. Cel de-al doilea brevet a aparținut soldatului Constantin Andrei din Regimentul 14 Pionieri, cu baretele *București, Mărăști și Mărășești*. Se remarcă faptul că acest al doilea brevet, datat 1 August 1924, a fost emis de la Cernăuți și nu de la București, la fel ca celelalte (Fig. III/3).

¹⁴ Vintilă Ivănceanu *et alii*, *op. cit.*, p. 125.

¹⁵ Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 152; după campania din Ungaria, în 1919, s-a instituit o nouă medalie similară, dar care avea pe revers anii 1916–1919, vezi Constantin Ciurea, *op. cit.*, 129.

¹⁶ Vintilă Ivănceanu *et alii*, *op. cit.*, p. 126.

¹⁷ Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 152; Constantin Ciurea, *op. cit.*, p. 86-87, nr. 131-133.

¹⁸ Vintilă Ivănceanu *et alii*, *op. cit.*, p. 127.

4. „Medalia Victoriei” (1921) - Fig. II/1 (a-b)

Medalia comemorativă a victoriei în „Marele Război pentru Civilizație” a reprezentat o inițiativă comună a statelor victorioase de a institui o medalie care să comemoreze participarea la război. O comisie inter-aliată a lucrat la acest proiect în 1919, cu scopul de a crea o medalie cu numeroase elemente comune, care să nu se suprapună, ca înfățișare, peste nici un alt semn onorific al statelor respective¹⁹. În România, medalia a fost instituită prin Decretul regal nr. 3390 din 20 Iulie 1921, pentru „a se comemora Frăția de arme stabilită între armele aliate în războiul mondial...”²⁰. Distincția era conferită „ofițerilor, gradelor inferioare, combatanți, cari au luat parte efectivă în luptă, la părțile active, în războiul pentru întregirea neamului, precum și tuturor medicilor armatei ori unde ar fi făcut ei serviciu la 15/28 August 1916-18/31 Martie 1921” (Art. 1)²¹.

Versiunea oficială a fost creată de gravorul Constantin Christescu și era din bronz, cu un diametru de 36 mm²². Pe avers este simbolizată Victoria²³ înaripată, în picioare, ținând în mână dreaptă o spadă cu vârful în jos, iar în cea stângă, o ramură de palmier. Pe revers, într-o coroană de frunze de stejar străpunsă de o halebardă se găsește inscripția MARELE RĂZBOI PENTRU CIVILIZAȚIE. Pe toată circumferința reversului este reprezentat un lanț cu 20 de verigi, pe care sunt gravate 10 din țările combatante în cadrul alianței²⁴. Panglica are culorile a două curcubeie unite la mijloc pe culoarea roșie, fiind comună tuturor decorațiilor de acest tip²⁵.

Medalia era însoțită de un brevet acordat în numele regelui, iar portul ei pe baretă era reglementat imediat după Crucea comemorativă a războiului 1916–1918²⁶.

În colecția de la Târgu Frumos se păstrează o medalie cu numărul de inventar 242/1972, ce reprezintă versiunea oficială, semnată de gravor. Medalia are și brevetul aferent, ce a aparținut aceluiași Roman Ioan din Regimentul 3 Grăniceri, ridicat la rangul de caporal, la data conferirii distincției (30 Ianuarie 1925) – Fig. III/2.

5. Medalia „Bărbăție și Credință” (1903) – Fig. II/2 (a-b)

Medalia „Bărbăție și credință” a fost instituită prin Decretul regal nr. 2812 din 3 Noiembrie 1903 și putea fi conferită, în special, ofițerilor și agenților de poliție „cari în îndeplinirea funcțiunii lor vor fi dat dovezi de bărbăție și credință...” și, de asemenea, „oricărui funcționar public sau persoană particulară care va fi contribuit la menținerea sau restabilirea ordinii și siguranței publice, va fi adus servicii importante poliției, va fi salvat viața sau avutul

¹⁹ Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 158.

²⁰ Vintilă Ivănceanu *et alii*, *op. cit.*, p. 129.

²¹ *Ibidem*, p. 129.

²² Există mai multe variante „neoficiale” ale acestei medalii, fabricate ulterior în țară, ce se diferențiază de versiunea oficială atât din punct de vedere al reprezentării stilistice cât și prin alte particularități, cum ar fi: litera N întoarsă sau litera C în loc de G.

²³ Zeița Victoria apare sub diferite reprezentări în emisiunile tuturor statelor aliate, cu excepția Japoniei și Siamului, vezi Sever-Petru Boțan, Lucian Munteanu, *Medalii și decorații din colecția Institutului de Arheologie din Iași (II)*, în *ArhMold*, XXXIX, Iași/Suceava 2016, p. 155.

²⁴ Ion Safta *et alii*, *op. cit.*, p. 142; Constantin Ciurea, *op. cit.*, p. 87-88, nr. 134-135.

²⁵ Ion Safta *et alii*, *op. cit.*, p. 142; Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 158.

²⁶ Vintilă Ivănceanu *et alii*, *op. cit.*, p. 130.

unei persoane cu pericolul vieții sale, ori va fi săvârșit un act de bărbăție sau credință” (*Art.7*)²⁷.

Ulterior aceasta a fost conferită și militarilor care s-au distins în Campania din Bulgaria în timpul celui de-al Doilea Război Balcanic, cu o baretă metalică atașată pe panglică și inscripționată - CAMPANIA 1913²⁸. Prin Decretul regal nr. 3429 din 21 decembrie 1916, medaliei i s-a adăugat însemnul de război, constând din două spade încrucișate²⁹.

Medalia este împărțită în trei clase: clasa I (aurită), clasa II (argintată) și clasa III (bronz). Aceasta este de formă ovală (35 x 27 mm), având pe avers efigia regelui Carol, încadrată de inscripția CAROL I REGE AL ROMÂNIEI și pe revers, deviza BĂRBĂȚIE ȘI CREDINȚĂ, alături de o ghirlandă de lauri³⁰. Panglica este de culoare galben deschis, încadrată de două dungă albăstre și roșii, pe margini, fiind atașată de medalie printr-o toartă metalică de forma unei ramuri de lauri³¹.

Medalia era conferită în numele regelui, fiind însoțită de un brevet ce conținea datele posesorului și, eventual, fapta pentru care a fost conferită medalie.

Fiind cea mai acordată distincție, există numeroase variante ale acestei medalii fabricate de diverși producători.

În colecția prezentată aici există un singur exemplar model 1916 de război, clasa a III-a, căruia i-au fost rupte spadele încrucișate de deasupra, împreună cu agățătoarea laureată. Acesta este cel mai comun model și a fost conferit în special în perioada celui de-al doilea război mondial.

6. Medalia „Serviciul Credincios” (1880) – Fig. II/3-4 (a-b).

Această distincție a fost înființată prin Decretul regal nr. 882 din 8 aprilie 1880 pentru a răsplăti serviciile aduse statului de către civilii și militarii ce nu îndeplineau condițiile pentru conferirea Ordinului Steaua României³². Pe parcursul existenței lor, medalie, dar și crucea „Serviciu credincios” au suferit numeroase modificări de statut, acestea fiind reînstituite în 1906 și modificate în 1932 și 1938. Până în vremea lui Carol al II-lea, medalie și crucea aveau doar două clase: I (aur) și II (argint), la acestea adăugându-se ulterior și clasa a III-a (bronz)³³.

Medalia are formă rotundă (diametru de 30 mm) cu bordura ușor înălțată. Pe avers este reprezentată, în relief, stema Regatului României³⁴, în vreme ce pe revers se afla inscripția SERVICIU CREDINCIOS, într-o cunună de stejar și laur. Medalie era surmontată de coroana regală și un inel prin care se atașa panglica³⁵. În 1938, atunci când a fost instituit modelul de război, între medalie și coroană au fost atașate două spade încrucișate de 28 mm fiecare³⁶.

²⁷ Nicolae Ionescu, *op. cit.*, p. 95; Vintilă Ivănceanu *et alii*, *op. cit.*, p. 137.

²⁸ Nicolae Ionescu, *op. cit.*, p. 96; Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 98.

²⁹ Ștefan Catone, *et alii*, *op. cit.*, p. 23; Ion Safta *et alii*, *op. cit.*, p. 131.

³⁰ Constantin Ciurea, *op. cit.*, p. 48; Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 98.

³¹ Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 98.

³² Ion Safta *et alii*, *op. cit.*, p. 128.

³³ Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 73; Ion Safta *et alii*, *op. cit.*, p. 128.

³⁴ Până în 1932 a fost reprezentată vechea stemă, în vreme ce după această dată, apare stema României Mari.

³⁵ Vintilă Ivănceanu *et alii*, *op. cit.*, p. 66-67; Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 73.

³⁶ Ion Safta *et alii*, *op. cit.*, p. 128.

Panglica din moar, a suferit și ea diverse modificări, de la albastru deschis cu două dungi argintii pe margini (pentru modelele 1880 și 1906), la panglica albastru închis cu o dungă galbenă pe mijloc și două dungi argintii și aurii pe margini (modelul 1932) și, în fine, la panglica albastru-închis cu benzi din fir de aur pe margini pentru modelul de război din 1938³⁷.

În perioada celui de-al doilea război mondial, atât medalia, cât și crucea (ambele cu trei clase) au fost oferite sub-ofițerilor și trupei, pentru fapte de vitejie, clasele crucii fiind superioare celor ale medaliei.

În cadrul colecției de la Târgu Frumos se păstrează două exemplare model 1938 cu spade, clasa a III-a, din care unul are și panglica aferentă. În lipsa unui brevet sau a unor informații cu privire la originea lor, nu poate fi, din păcate, identificat posesorul.

Medaliile ce îmbogățesc patrimoniul micului muzeu din incinta Liceului Teoretic „Ion Neculce” din Târgu Frumos, deși nu reprezintă rarități faleristice, sunt parte din istoria militară a poporului român. Acest lucru nu poate constitui decât un model pentru tinerele generații formate de această instituție, model ce îndeamnă la respect față de trecut, dar și la o mai bună cunoaștere a istoriei noastre din ultimii 100 de ani.

*Medals and Award Documents in the „Ion Neculce” Highschool Museum
in Târgu Frumos (Iași Country)
(Abstract)*

The present article aims to present a number of nine medals and four award documents from the collection of Ion Neculce Highschool in Târgu Frumos (Iași county). The small museum was founded in 1968 by professor Constantin Mihai and displays a variety of items ranging from Antiquity to the 20th century history. The awards belong mostly to the Kingdom of Romania (except for one Russian 1877-1878 War Medal) and were given to soldiers in both world wars. Among them, one may notice the 1913 Campaign Medal with the owner's award document, the Commemorative Crosses of the 1916–1918 War with various clasps and also two award documents, the Romanian Victory Medal and others. Although these medals are fairly common, their value resides in the message they transmit to the young generations.

Keywords: *museum, collections, phaleristics, medals, decorations, award documents.*

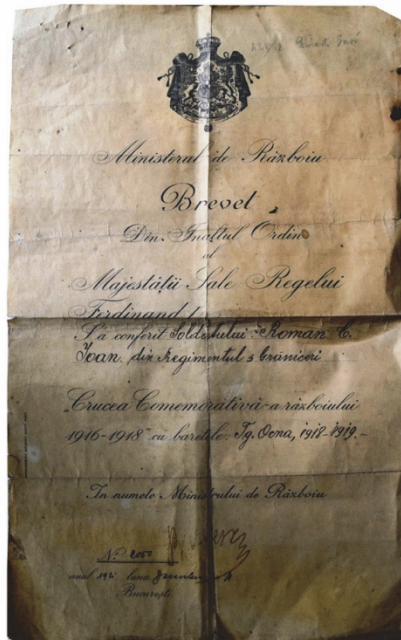
³⁷ Vintilă Ivănceanu *et alii*, *op. cit.*, p. 67; Tudor Alexandru Martin *et alii*, *op. cit.*, p. 73-75.

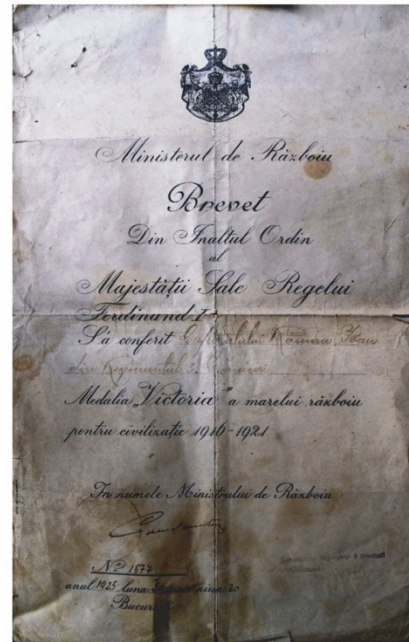
Fig. I – 1 (a-b) Medalia comemorativă rusă a Războiului din 1877-1878; 2 (a-b) Medalia Avântul Țării; 3-5 (a-b) Crucea comemorativă a războiului 1916-1918

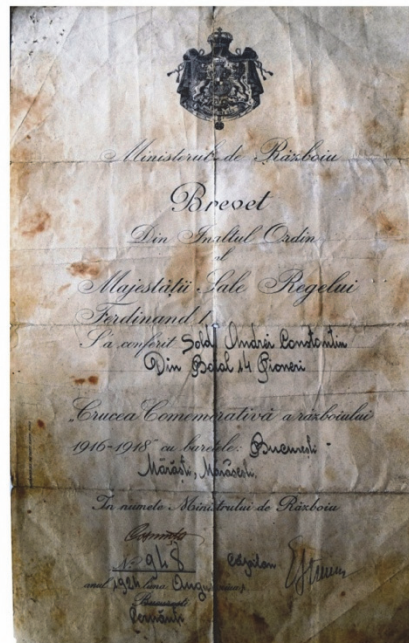
Fig. II – 1 (a-b) Medalia Victoriei; 2 (a-b) Medalia Bărbăție și credință, md. 1916 cu spade;
3-4 (a-b) Medalia Serviciu Credincios, md. 1938 cu spade

1

2

3

Fig. III – 1. Brevet Crucea comemorativă cu barete; 2. Brevet Medalia Victoria;
3. Brevet Crucea comemorativă cu barete

1

2

Fig. IV – 1. Brevet Medalia Avântul Țării semnat de lt.col. Iacob Zadik;
2. Fotografie din 1918 înfățișându-l pe Clim Parfimon, posesorul brevetului